

ضریح‌ها و بقاع متبرکه منسوب به اهل بیت (ع) در مصر بازسازی می‌شوند

نام و نشان اهل بیت (ع) در سرزمین یوسف (ع)

تولیت آستان قدس رضوی در اجلاس مجمع خطبای خراسان:

منبرها ضمن بیان مشکلات امیدآفرینی کنند

حجت‌الاسلام والمسلمین احمد مروی در نخستین اجلاس سالانه مجمع خطبای خراسان که در تالار قدس حرم مطهر رضوی برگزار شد، به جایگاه رفیع هدایت در دین اسلام اشاره کرد و با بیان اینکه سوره حمد از برترین گنج‌های عرش الهی است، گفت: در این سوره مبارکه یک دعا آورده شده که آن هم هدایت بوده، در این عالم هیچ امری ارزشمندتر از هدایت نیست و کار روحانیت تبلیغ دین و هدایت جامعه است. تولیت آستان قدس رضوی ...

محمدچراغ مشهدیان - عکس: رضوی

نگاهی به قیام مهر ۱۲۷۰ در مشهد علیه اقدام‌های مداخله‌جویانه انگلیس

آغاز استعمارستیزی از حرم رضوی

بر تمام ارگ و سایر نقاط این شهر است، بنماید». کربلایی هزینه ساخت این قلعه نظامی را در شهر مشهد، چیزی حدود ۶هزار تومان در حدود ۱۳۰ سال پیش می‌داند. این مسئله موجب حساسیت علما و مردم مشهد شد. کمپانی رژی اطلاعیه‌هایی در شهر منتشر و اعلام کرد هر نوع خرید و فروش تنباکو باید زیر نظر مأموران انگلیسی باشد.

■ طلاب وارد صحنه می‌شوند

با انتشار اخبار مربوط به فعالیت کمپانی رژی در مشهد، مردم نگران از پیامدهای آن به سراغ علما رفتند. همزمان واعظ و خطبای معروفی مانند «میرزا عبدالرحمن»، «سیدمحمد کلاتی» و «زین‌العابدین واعظ سبزواری» هم دست به سخنرانی‌های تند و صریحی علیه انگلیسی‌ها زدند و شهر مشهد بر اثر همین اقدام‌ها، شرایط ملتهمی به خود گرفت و

با اعطای امتیاز تنباکو به تالبوت، به تدریج سر و کله استعمارگران انگلیسی در خیلی از شهرهای ایران از جمله مشهد پیدا شد. آن‌ها در هر شهر به ساخت قلعه نظامی پرداختند و عملاً پایگاه‌های نظامی انگلیس را که مقدمه‌ای برای استعمار کامل ایران بود، در اقصی نقاط ایران بنا کردند.

خشمگین از اقدام طلاب و مردم، تلگرافی شدیدالحن برای صاحب دیوان فرستاد: «شجاع‌الدوله و سواران زعفرانلو را به مشهد فراخوانید. همه یاغیان را بدون استثنا دستگیر نمایید. صد نفر از آن‌ها را جلو توپ بگذارید و پدرشان را بسوزانید. این قسم جسارت‌ها و وقاحت‌ها چه معنی دارد؟» اما به دلیل حضور علما و روحانیون شهر در صف نخست مبارزه، والی عملاً قادر نبود کاری از پیش ببرد. شاه که حالا تحت فشار شدید افکار عمومی قرار داشت و حتی اعتقاداتش به واسطه واگذاری امتیاز تنباکو زیر سؤال رفته بود، با پیشنهاد صاحب دیوان موافقت کرد؛ توقف ۶ماه فعالیت‌های کمپانی در مشهد. به این ترتیب اقدام‌های مشهدی‌ها که با تحصن در حرم مطهر و مسجد گوهرشاد آغاز شده بود، نتیجه داد. کمپانی هم با توجه به شرایط خاص مشهد ترجیح داد فعلاً فعالیت‌های خود را در مشهد متوقف کند. این یک پیروزی مهم و آشکار بود. دو ماه بعد در ۱۲ آذرماه ۱۲۷۰، میرزای شیرازی فتوای تاریخی خود را صادر و استعمال توتون و تنباکو را در «حکم محاربه با امام زمان(عج)» اعلام کرد.

برخی بازاریان نیز مغازه‌های خود را تعطیل کردند. روز ۱۳ مهر سال ۱۲۷۰، ساعتی پس از اقامه نماز ظهر، ۵۰ نفر از طلاب مدرسه بالاسر ابتدا در حرم رضوی تجمع کردند و سپس به سمت بازار به راه افتادند. حضور طلاب جوانی که پی در پی شعارهای ضداستعماری در بازار می‌دادند، دیگر بازاریان را هم برای پیوستن به اعتراض تشویق کرد. به این ترتیب بازار مشهد تعطیل شد و یک قیام سراسری شکل گرفت.

■ نبرد در بالاخیابان

آن گروه ۵۰ نفری، خیلی زود و با پیوستن مردم به جمعیتی چندهزار نفره تبدیل شد. آن‌ها به سوی حرم مطهر حرکت کردند و می‌خواستند در صحن عتیق دست به تحصن اعتراضی بزنند، اما فتحعلی صاحب دیوان، والی وقت خراسان دستور داد مأموران از ورود آن‌ها به حرم رضوی جلوگیری کنند. این اقدام نه تنها از هیجان جمعیت نکاست، بلکه خشم مردم را بیشتر کرد؛ ضمن اینکه مردم توانستند وارد صحن عتیق شوند و اعتراض‌ها هم شدیدتر شد. صاحب

محمدحسین نیکبخت| حامد الگار، محقق و پژوهشگر نام‌آشنای معاصر در کتاب «نقش روحانیت پیشرو در جنبش مشروطه» درباره رفتار انگلیسی‌ها با مردم ایران پس از انعقاد قرارداد «رژی» مشهور به قرارداد تنباکو می‌نویسد: «به ایران مانند کشور مغلوب پا گذاشتند. آنان مأموران خود را به هر محلی می‌فرستادند، با اتباع ایران با خشنونت رفتار می‌کردند و در هیچ جا به حکومت اعتنایی نداشتند. از طرف شاه و دربار نیز هر روز به حکام ولایات اوامر صادر می‌شد که باید در پیشرفت امور کمپانی منتهای سعی را به جا بیاورند و از اهتمام و همراهی، دقیقه‌ای فروگذار نکنند». هر چند که مردم ایران، از حدود نیم قرن پیش از وقایح مربوط به نهضت تنباکو، با رفتارهای استعمارگرانه انگلیسی‌ها آشنایی داشتند، اما در واقع قرارداد رژی بود که سبب شد دست انگلیسی‌ها در امور داخلی ایران بازتر شود و حتی در جزئی‌ترین امور جامعه مسلمان ایران دخالت کنند. از سوی دیگر، رفتار متکبرانه و نژادپرستانه آن‌ها برای مردمی که عمری را عزتمند زیسته بودند، قابل تحمل نبود. علمای اعلام، امتیاز تنباکو را که ناصرالدین شاه در سال ۱۲۶۷ خورشیدی به یک نظامی انگلیسی به نام جردالف.ف.تالبوت واگذار کرد، مصداق تسلط کفار بر امور مسلمین دانستند و فتوای مشهور میرزای شیرازی بر اساس همین دیدگاه و تأکید بر قاعده فقهی «نقی سبیل» که هر گونه تسلط اجانب بر امور مسلمانان را حرام و غیرممکن می‌داند، صادر شد و آن حماسه‌ماندگار را خلق کرد. وسعت ماجرای نهضت تنباکو و اهمیت آن در تاریخ ایران موجب شده است برخی وقایع نسبتاً محدودتر، کمتر به چشم مورخان بیاید و از نقل آن غافل شوند. یکی از این اتفاق‌ها، واکنش سریع و شدید مردم مشهد به قرارداد استعماری تنباکوست؛ اتفاقی که باید آن را سرآغاز استعمارستیزی آشکار در شرق ایران بدانیم. موضوع امروز نوشتار ما، مرور این حکایت پرافتخار است.

■ قلعه‌سازی انگلیسی‌ها در مشهد

با اعطای امتیاز تنباکو به تالبوت، به تدریج سر و کله استعمارگران انگلیسی در خیلی از شهرهای ایران از جمله مشهد پیدا شد. آن‌ها در هر شهر به ساخت قلعه نظامی پرداختند و آن‌جا که طبق قرارداد، مجوز ورود سلاح را به این‌مکان‌ها داشتند، عملاً پایگاه‌های نظامی انگلیس را که مقدمه‌ای برای استعمار کامل ایران بود، در اقصی نقاط ایران بنا کردند. این مسئله نشان می‌دهد ماجرای قرارداد تنباکو، صرفاً یک قرارداد ساده برای فروش یک محصول نبود و ابعاد گسترده‌ای را در راستای استعمار کامل ایران در بر می‌گرفت. مشهد نیز به تبع دیگر شهرها شاهد ورود استعمارگران بود. شیخ‌حسن کربلایی در رساله «تاریخ انحصار دخانیات» درباره ورود انگلیسی‌ها به مشهد و فعالیت آن‌ها در شهر که مدعی بودند «مقدمه اجرای قرارداد رژی است»، می‌نویسد: «بنای شهری به آن تفضیل گذاشتند و اسباب و آلات جنگ در آن نقطه به نحو اتمّ و اکمل فراهم، مستأجر تنباکو را واداشته که همچو بنای عظیمی به اسم محل تنباکو در نقطه باغ ایلخانی که مشرف

ویژه فرهنگ و معارف رضوی
| سال اول | ویژه نامه ۲۳۳ |

گفت‌وگوی قدس با نادر طالب‌زاده به مناسبت میلاد حضرت عیسی مسیح (ع)

تلاقی اسلام و مسیحیت در عصر ظهور

روایتی از حضور رهبر انقلاب در منزل خانواده شهیدان مسیحی

دیدارهای میلادی

موعظه / آیت‌الله مجتبی تهرانی

دین‌داری یعنی دنبال کار رفتن اما دل به دنیا نبستن

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی:

استاد واعظ زاده خراسانی عمر خود را در راه تقریب گذاشت

نقد کتاب

«داعشی و عاشقی» خط شکنی در حوزه رمان

نشست نقد و بررسی کتاب «داعشی و عاشقی» با حضور علی‌الله سلیمی؛ منتقد ادبی و با اجرای محمدقائم خانی؛ نویسنده و کارشناس ادبی در فروشگاه به‌نشر تهران برگزار شد. محمدقائم خانی در این

نشست، دهه ۹۰ را از منظر اثرگذاری بر کشورهای اسلامی، خاص توصیف کرد و گفت: اتفاق حمله داعش به دهه ۶۰ و دوران جنگ تحمیلی شباهت دارد، اما به دلیل نبود روایت در دهه ۶۰، داستان و روایت چندانی وجود نداشت، ولی در دهه ۹۰ حوزه کتاب واکنش بالایی داشت و با خاطره‌نگاری و ادبیات داستانی یک اتفاق جدید رقم خورد.

وی فضای رمان‌نگاری در مورد داعش را چندان مساعد ندانست و راجع به کتاب «داعشی و عاشقی» افزود: نویسنده موقعیت داستان را در کشور عراق با شخصیت‌های خارجی خلق کرده و در این رابطه خطر کرده و می‌توان به او تبریک گفت که این طور به موضوع ورود کرده است.

خانی در بخش دیگری از سخنان خود با اشاره به جنبش جلیقه‌زردهای فرانسه، بیان کرد: یک نویسنده ایرانی وقتی بخواهد شخصیت داستان خود را از جلیقه‌زرها انتخاب کند، کار دشواری دارد و توصیف شخصیت داستان که ملموس باشد، بسیار سخت است، در حالی که یک نوجوان معترض در کتاب «داعشی و عاشقی» یک جوان آمریکایی است و در کشور دیگری، فعالیت نظامی انجام می‌دهد. این نویسنده و کارشناس ادبی ادامه داد: کتاب در فضای داعش نیست و فضای دوری دارد و انگار با فاصله روایت می‌شود و حتی اجزا از هم دور هستند. باورپذیری تحول در این رمان برای مخاطب دشوار بوده و ممکن است مخاطب تصور کند این تحول در ذهن نویسنده است و از درون شخصیت داستان نباشد.

در بخش دیگر این نشست علی‌الله سلیمی گفت: ادبیات دفاع مقدس با ورود نویسندگانی که فضای جبهه و جنگ را تجربه کرده بودند، پس از پایان جنگ شکل گرفت و نویسندگان با قلم توانای خود و تجربه زیسته‌شان به نویسندگان مطرحی تبدیل شدند و اگرچه نقد بر ادبیات انقلاب وجود دارد که فضا و مجال چندانی برای رشد آن فراهم نبود. وی بیداری اسلامی و تحولات خاورمیانه را از رخدادهای معاصر در کشورهای اسلامی دانست و ادامه داد: با ظهور داعش، ادبیات هم در همین رابطه رشد یافت و خطرات مدافعان حرم جمع‌آوری شد. البته در حوزه دفاع مقدس هم خاطره‌نگاری در گذشته به طور جدی رخ داده بود. این منتقد ادبی افزود: داستان و رمان مرتبط با دفاع مقدس و مدافعان حرم به دلیل ویژگی‌های خاص خود کمتر مورد توجه نویسندگان بوده و یکی از دلایل آن ضرورت گذر زمان از واقعه و ته‌نشین شدن ماجرا در ذهن نویسنده است.